MỤC LỤC

OEDIPUS HAY SỐ PHẬN NGHIỆT NGÃ tr.8
INGRES, *Oedipus giải câu đố của Nhân sư*
Kể chuyện: Sabine du Mesnil

ICARUS HAY GIẤC MƠ VỀ BẦU TRỜI tr.12
BRUEGHEL CHA, *Cú ngã của Icarus*
Kể chuyện: Sabine du Mesnil

PERSEUS, NGƯỜI CHIẾN THẮNG ÁC QUỶ GORGON tr.17
TRANH TƯỜNG Ở POMPEII, *Dũng sĩ Perseus giải phóng nàng Andromeda*
Kể chuyện: Sabine du Mesnil

PERSEPHONE, NỮ TÙ NHÂN CỦA ÂM PHỦ tr.21
DANTE GABRIEL ROSSETTI, *Proserpine*, 1873
Kể chuyện: Sabine du Mesnil

ULYSSES VÀ CHUYẾN DU HÀNH ĐẰNG ĐẴNG tr.24
TURNER, *Ulysses chế giễu Polyphemus*
Kể chuyện: Charlotte Grossetête

JASON, NHỮNG THUỶ THỦ CỦA TÀU ARGO VÀ BỘ LÔNG CỪU VÀNG tr.29
MINH HỌA SÁCH CỔ, *Jason và các thuỷ thủ tàu Argo*
Kể chuyện: Charlotte Grossetête

THẦN TÌNH YÊU VÀ NÀNG PSYCHE, NGƯỜI VỢ TÒ MÒ VÀ NGƯỜI CHỒNG VÔ HÌNH tr.35
ANTONIO CANOVA, *Nàng Psyche hồi sinh nhờ nụ hôn của thần Tình Yêu*
Kể chuyện: Sabine du Mesnil

ORPHEUS VÀ EURYDICE, TRÒ CHƠI CỦA CÁI NHÌN tr.38
COROT, *Orpheus dẫn Eurydice ra khỏi Âm Phủ*
Kể chuyện: Sabine du Mesnil

APOLLO HAY SỰ HOAN HỈ CỦA THẦN MẶT TRỜI tr.42
ODILON REDON, *Cỗ xe tứ mã*
Kể chuyện: Charlotte Grossetête

HERACLES, NGƯỜI KHỔNG LỒ VỚI MƯỜI HAI KÌ CÔNG tr.47
HỌA SĨ DIOSPHOS, *Heracles và con mãng xà ở Lerne*
Kể chuyện: Charlotte Grossetête

HERA VÀ CON CÔNG Ở BẢO TÀNG tr.51
MOREAU, *Con công thưa chuyện với Juno*
Kể chuyện: Sabine du Mesnil

ATHENA, NỮ THẦN MẮT XANH tr.54
KLIMT, *Pallas Athena*
Kể chuyện: Charlotte Grossetête

NARCISSUS HAY SỰ PHẢN CHIẾU CHẾT CHÓC tr.59
CARAVAGGIO, *Narcissus*
Kể chuyện: Charlotte Grossetête

DIONYSUS VÀ ARIADNE, ĐIỀU BẤT NGỜ ĐIÊN RỒ CỦA TÌNH YÊU tr.64
TIZIANO, *Thần Bacchus và nàng Ariadne*
Kể chuyện: Charlotte Grossetête

APOLLO VÀ DAPHNE, PHÉP MÀU CỦA CẨM THẠCH tr.69
GIAN LORENZO BERNINI, *Apollo và Daphne*
Kể chuyện: Sabine du Mesnil

APHRODITE, NGƯỜI CON GÁI CỦA BỌT BIỂN tr.72
BOTTICELLI, *Sự ra đời của thần Vệ Nữ*
Kể chuyện: Sabine du Mesnil

THESEUS HAY LÒNG DŨNG CẢM CỦA CON NGƯỜI tr.75
TRANH KHẢM LA MÃ, *Chuyện về Theseus*
Kể chuyện: Charlotte Grossetête

Bạn có thể mở cuốn sách này mà chưa từng nghe nói đến

THẦN THOẠI HI LẠP?

THẦN THOẠI HI LẠP là tập hợp những câu chuyện và truyện thần kì mà người Hi Lạp cổ đại đã nghĩ ra, cách đây hàng nghìn năm, để giải thích thế giới, những quan niệm và tình cảm của con người. Đối với họ, nếu Mặt Trời mọc vào buổi sáng, thì đó là do thần Apollo đã đưa nó lên bầu trời vào lúc rạng đông trên cỗ xe của thần. Nếu một thủ lĩnh quân sự có một ý tưởng hay ho để chống lại đối thủ, thì chính là Athena, nữ thần chiến tranh, chiến lược và lí trí, đã gợi ý cho ông ta.

Trong những cuộc phiêu lưu tuyệt diệu của các thần và các anh hùng, mỗi nhân vật lại có câu chuyện riêng được tạo ra từ tình yêu, những cuộc chiến, những thử thách, sự đua tranh và vinh quang... Người ta gặp lại ở đó mọi cảm xúc đặc trưng của con người: sự giận dữ, ghen tuông, tình bạn, tình yêu, nỗi buồn, niềm vui, mong muốn trả đũa, hận thù hoặc sợ hãi, nhưng còn cả những nét tính cách như sự mưu mẹo, trí thông minh hoặc sự cao quý trong tâm hồn. Những câu chuyện ấy giúp người cổ đại hiểu về con người, và nền văn minh phương Tây đã được kế thừa từ tất cả những "tri thức" ấy.

Những truyền thuyết ấy rất nổi tiếng và dễ dàng được nhận ra, chính vì vậy, ta lại thấy chúng trong lịch sử nghệ thuật, ở mọi thời kì...

CẢ BẠN NỮA, HÃY BƯỚC VÀO CUỘC PHIÊU LƯU, VÀ ĐỌC SÁCH VUI VẺ NHÉ!

Được sáng tác vào thời Cổ đại, huyền thoại và truyền thuyết Hi Lạp được truyền bá trong thế giới La Mã. Bởi vậy, những câu chuyện ấy có sự tương đồng với thần thoại La Mã, chỉ là các vị thần mang những cái tên khác mà thôi. Để cho đơn giản, chúng tôi thống nhất tên gọi những nhân vật trong những câu chuyện của chúng ta theo truyền thống Hi Lạp. Chính vì vậy, trong cuốn sách này, sẽ xảy ra chuyện một nhân vật có hai tên (một trong văn bản, một trong tên của tác phẩm nghệ thuật). Chúng tôi lập một bảng tên tương ứng (trang bên) để cho bạn tiện theo dõi...

Mỗi vị thần trong thần thoại Hi Lạp đều có phiên bản tương đương trong thần thoại La Mã!

ĐỀN THỜ HI LẠP	CHỨC NĂNG	ĐỀN THỜ LA MÃ
ZEUS	Thần tối cao	JUPITER
HERA	Nữ thần bảo trợ phụ nữ	JUNO
POSEIDON	Thần biển và đại dương	NEPTUNUS
ATHENA	Nữ thần thông thái, chiến lược quân sự, nghề thủ công...	MINERVA
HERMES	Thần đưa tin	MERCURY
HELIOS, APOLLO	Nhân cách hóa của Mặt Trời	PHOEBUS APOLLO
ARTEMIS	Nữ thần săn bắn	DIANA
APHRODITE	Nữ thần tình yêu và sắc đẹp	VENUS
APOLLO	Thần nghệ thuật	APOLLO
DEMETER	Nữ thần nông nghiệp	CERES
LETO	Mẹ của Artemis và Apollo	LATONA
HADES	Chủ nhân của Âm Phủ	PLUTO
HEPHAESTUS	Thần lửa và nghề rèn	VULCAN
DIONYSUS	Thần rượu nho	BACCHUS
PSYCHE	Công chúa	PSYCHE
ARES	Thần chiến tranh và phá hủy	MARS
PERSEPHONE	Con gái của Demeter	PROSERPINE
EROS	Thần tình yêu	CUPID
HERACLES	Người anh hùng có sức mạnh phi phàm	HERCULES

OEDIPUS
HAY SỐ PHẬN NGHIỆT NGÃ

OEDIPUS RỜI KHỎI THÀNH CORINTH. Vậy là chàng đã lang thang trong nhiều giờ, hành lí chỉ có vài ngọn giáo và chiếc mũ che nắng.

Chàng đang miên man suy nghĩ. Hôm trước, một cậu trai trẻ đã chế nhạo chàng trong sân cung điện:

- Mày không phải con vua, không phải con của Polybus!

Oedipus muốn biết sự thật, bởi sự ra đời của chàng là bí mật bị che giấu. Thế là chàng lên đường đến Delphi để xin lời tiên tri. Chàng dâng bánh cho thần Apollo và giữa đám người hành hương, chàng chờ đợi cô đồng Pythia. Đột nhiên, cô rẽ khói nguyệt quế và thốt ra những lời khủng khiếp này:

- Ngươi sẽ giết cha và lấy mẹ.

Choáng váng trước những gì vừa nghe thấy, Oedipus chỉ có duy nhất một ý nghĩ trong đầu: không trở về Corinth nữa. Chạy trốn, chạy trốn khỏi vua Polybus và người vợ hiền hậu của ông, hoàng hậu Periboea.

Chàng càng đi, không khí càng trở nên ấm hơn. Giữa đám cỏ khô, những cột mốc bằng đá nối tiếp nhau. Chúng dẫn hướng đến Thebes, xa hơn vào bên trong đất liền. Đột nhiên, chàng dừng xe lại. Chỗ tránh nhau rất hẹp và trước mặt chàng, một cỗ xe khác đang tiến đến, trên xe là một người đàn ông và bốn cận vệ. Người lạ không nhường đường cho Oedipus, con trai của vua, và giáng cho chàng một cú đấm! Oedipus không để cho người ta muốn làm gì thì làm... Người đàn ông lăn xuống, chết dưới rãnh nước.

LẤY CẢM HỨNG TỪ THỜI CỔ ĐẠI

Gương mặt của Oedipus, mũi chàng, nước da rất sáng của chàng, nổi bật trên nền tối, giống như những dáng hình trên những chiếc bình Hi Lạp. Cơ thể khỏa thân của chàng làm liên tưởng tới những bức tượng cổ. Khi vẽ bức tranh này, Ingres mới 28 tuổi, đang lưu trú ở Roma và thời Cổ đại đã gợi cảm hứng cho ông. Ông quan sát các tác phẩm điêu khắc, gốm sứ Hi Lạp, và tìm cách hoàn thiện phác thảo và những đường nét của nó.

JEAN AUGUSTE DOMINIQUE INGRES
Oedipus giải câu đố của Nhân sư, 1808

Vụ tai nạn ấy chỉ là một kí ức không vui khi Oedipus đến cổng thành Thebes. Ở đó có một con Nhân sư, quái vật nửa phụ nữ, nửa sư tử gieo rắc nỗi sợ hãi. Nó chặn lối vào thành và ăn thịt những ai không trả lời được các câu đố của nó.

Oedipus không sợ. Chàng đưa tay vuốt những lọn tóc nâu, dính bết do bụi bặm và sự mệt mỏi của chuyến đi, rồi chàng đi về phía tảng đá, nơi con Nhân sư đang ngồi. Con đường dốc, nhưng Oedipus leo lên dễ dàng. Chàng quyết định chỉ bước vào Thebes sau khi giải phóng thành bang khỏi con quái vật.

- Nào, Nhân sư kia, hãy nói cho ta biết, câu đố của ngươi là gì? Athena, nữ thần với đôi mắt sáng rực đang ở đây cùng ta. Ta chẳng sợ đâu!

- Con gì đi bốn chân vào buổi sáng, hai chân vào buổi trưa và ba chân vào buổi chiều?

Oedipus nghĩ đến tên riêng của mình, nó có nghĩa là "chân sưng", nghĩ đến hai bàn chân đang bám chặt lấy mặt đất, đến đôi chân đang dạng ra của mình... chàng nghĩ đến cơ thể của mình và trả lời:

- Chính là con người! Anh ta đi bằng bốn chân vào buổi sáng của cuộc đời, trên hai chân vào lúc giữa trưa của cuộc đời, và cần một cây gậy để đi vào cuối đời.

Chiến thắng thuộc về Oedipus! Con Nhân sư đang giơ những móng vuốt về phía chàng trai trẻ đành từ bỏ con mồi. Nó giang cánh và lao mình vào khoảng không.

Ngay sau đó, từ những bức tường thành, một đám đông ùa ra để chúc mừng vị cứu tinh của họ và dẫn chàng đến chỗ hoàng hậu Jocasta. Oedipus cưới bà và trở thành vua của thành Thebes!

Oedipus lúc này vẫn chưa biết rằng chàng đã hoàn tất số phận khủng khiếp của mình...

"CHÂN SƯNG"

Khi Oedipus chào đời, Laios, cha cậu, rất sợ vì theo như lời tiên tri, con trai ông sẽ giết ông vào một ngày nào đó. Thế là ông giao nó cho một người chăn cừu, ra lệnh dùng dây thừng trói chân cậu bé (nguồn gốc cái tên "chân sưng" của cậu), vứt cậu cho thú hoang trên đỉnh núi Cithaeron. Nhưng người đàn ông này thương tình và giao đứa bé cho một người chăn cừu khác đến từ Corinth. Người này lại giao Oedipus cho vua và hoàng hậu Corinth, lúc này vẫn chưa có con. Cậu bé được nuôi nấng như con trai của họ mà không hề biết về xuất thân của mình.
Bạn để ý thấy không, trên bức tranh, Ingres đã "vi phạm" huyền thoại khi không vẽ những bàn chân sưng của Oedipus, để thân thể của chàng vẫn gần gũi với những tiêu chuẩn của vẻ đẹp lí tưởng, do vậy, ông làm hài lòng những thành viên của Học viện Paris.

NHỮNG NGỌN GIÁO CỦA OEDIPUS

Cũng như mọi thanh niên Hi Lạp, Oedipus nhận được một nền giáo dục cả văn lẫn võ. Hai ngọn giáo mà chàng đang tì lên là biểu tượng cho sự thông thái và sức mạnh, những thuộc tính của Athena, nữ thần chiến tranh. Trái ngược với Ares, vị thần hủy diệt, Athena không dùng bạo lực mù quáng, mà sử dụng công lí và trí thông minh. Nàng thường sát cánh bên những vị anh hùng vĩ đại nhất: Perseus, Heracles, Jason... và gợi ý cho họ những mẹo mực và những quyết định sáng suốt.

ĐỀN DELPHI, CÁI RỐN CỦA THẾ GIỚI

Trong câu chuyện này, mọi con đường đều gặp nhau: Oedipus và cha chàng, mỗi người lần lượt đến xin lời tiên tri ở Delphi. Thời bấy giờ, người Hi Lạp nghĩ rằng Delphi là trung tâm của thế giới! Pythia, cô đồng của ngôi đền, là người truyền đạt lại câu trả lời của thần Apollo, vị thần tiên tri, cho những câu hỏi của người hành hương. Cô đồng Pythia sống trong một động ngập khói lá nguyệt quế được đốt để vinh danh thần Apollo.

ĐỂ BIẾT THÊM
Lá nguyệt quế là biểu tượng của thần Apollo. Hãy đọc về chủ đề này trong câu chuyện về Apollo trang 42 cũng như câu chuyện về Apollo và Daphne trang 69.

OEDIPUS ĐỐI MẶT VỚI SỐ PHẬN

BÍ MẬT VỀ SỰ RA ĐỜI CỦA OEDIPUS

Người đàn ông đối mặt với Oedipus trên chiếc chiến xa và không chịu nhường đường cho chàng tên là Laios. Ông là cha đẻ của Oedipus! Là vua của thành Thebes, ông đang hối hả đi nghe lời tiên tri ở đền Delphi để tìm cách cứu thành bang của mình khỏi nạn dịch hạch.
Jocasta là vợ của Laios. Sau khi Laios qua đời, bà hứa sẽ lấy người nào chiến thắng con Nhân sư. Đó là lí do tại sao Oedipus đã giết cha, lấy mẹ và... hoàn thành lời tiên tri mà không hề hay biết!

OEDIPUS TIẾN HÀNH ĐIỀU TRA

Khi Oedipus lấy Jocasta và trở thành vua thành Thebes, chàng không biết rằng mình đã hoàn thành lời tiên đoán khủng khiếp. Thành bang sống trong hòa bình, cặp đôi hoàng gia cho ra đời bốn đứa con xinh đẹp, trong đó có Antigone. Nhưng vài năm sau, một tai họa lại giáng xuống thành Thebes. Nạn dịch hạch tàn sát tất cả: con người, mùa màng... Oedipus một lần nữa hứa sẽ đẩy lùi tai họa này. Thế là một cuộc điều tra thực sự bắt đầu. Lời tiên tri dẫn hướng cho ông: Thành Thebes sẽ còn phải hứng chịu những điều tệ hại chừng nào mà người ta không tìm ra và trừng trị kẻ đã giết chết vua Laios! Oedipus làm tất cả để biết ai là thủ phạm mà không mảy may ngờ rằng chính ông là kẻ đó! Cuộc tìm kiếm ấy dẫn ông đến phát hiện rằng vợ ông, Jocasta, cũng chính là mẹ ông. Jocasta choáng váng đến mức tìm đến cái chết. Oedipus cũng hiểu ra tất cả. Là người yêu tri thức và sự hiểu biết, giờ đây ông thấy sự thật còn khó chịu đựng hơn cả ánh sáng ban ngày. Ông tự chọc mù mắt mình và lên đường lưu đày.